

ILLEGALITY OF THE REPRESSIONS DURING THE REVOLUTION OF DECEMBER 1989

Flavius-Cristian MĂRCĂU

Researcher Assist., „Constantin Brancusi” University of Targu-Jiu

Ph.D. Student, „Babes-Bolyai” University of Cluj-Napoca

flaviusmarcau@yahoo.com

ABSTRACT:

IN ORDER TO PRESENT REAL EVENTS THAT LED TO WHAT HAPPENED IN DECEMBER 1989 IN ROMANIA MUST HAVE IN MIND THAT OUR COUNTRY WHICH WAS LAST TO GIVE UP COMMUNISM. WE COULD NOT ESCAPE THE CHANGE SO THAT THE END OF '89 THE ANTITOTALITARIAN MOVEMENT MADE HIS PRESENCE FELT ON THE STREETS OF ROMANIA. CEAUȘESCU'S REMOVAL COULD NOT BE STOPPED OR POSTPONED BE PEACEFUL BUT IF HE HAD UNDERSTOOD THAT STUBBORNNESS WILL HELP HIM MAINTAIN ITS TOTALITARIAN¹ LEADER. THE ARTICLE ACTUALLY TRIED TO PRESENT, LEGALLY, ILLEGAL ORDERS THAT WERE GIVEN DURING THE DEMONSTRATION. WE DRAW YOUR ATTENTION TO THE ILLEGALITY, AS REQUIRED BY LAW AT THAT TIME, AND PRESENT WAYS TO BE OPERATED. FACT THAT THE POPULATION OF ROMANIA DECIDED THAT NICOLAE CEAUSESCU LEAD THE COUNTRY IN AN ABUSIVE AND DANGEROUS WAY NOT ENTITLED THE LATTER TO ACT AS IT DID.

KEYWORDS: COMMUNISM, VASILE MILEA, STATE OF EMERGENCY, ILLEGALITY, CEAUSESCU

Demersul nostru științifică are în vedere prezentarea, uzitând atât de Constituția Republicii Socialiste România din 1965 cât și de raportul rechizitoriu întocmit de magistratul Dan Voinea, încălcărilor legislației prin decretarea stării de necesitate și aprobarea ordinului de luptă. Ne vom axa pe aceste încălcări flagrante ale legislației atunci când vom aduce în discuție trei puncte importante: inviolabilitatea persoanei, posibilitatea și interdicțiile organelor de abilitare de a utiliza armamentul de foc și dispozițiile prevăzute de Constituția în vigoare la acea dată ce fac referire la apărarea națională.

---

* This article is found in a similar form in proceedings „Lege Sapere Aude!”, Second Edition, Student International Scientific Conference, publisher Academica Brâncuși, 2010, pag. 214 – 221

¹ Marcau Flavius-Cristian, *The Revolution of December 1989*, Academica Brancusi, Targu-Jiu, 2011, p. 7

1. INVIOLABILITATEA PERSOANEI

În ceea ce privește *inviolabilitatea persoanei*, Constituția Republicii Socialiste România, consfințează foarte clar inviolabilitatea persoanei: *“cetățenilor RSR le este garantată inviolabilitatea persoanei. Nicio persoană nu poate fi reținută sau arestată dacă împotriva ei nu există probe sau indicii temeinice că a săvârșit o faptă prevăzută și pedepsită de lege. Organele de cercetare pot dispune reținerea unei persoane pe o durată de cel mult 24 de ore. Nimeni nu poate fi arestat decât pe baza unui mandat de arestare emis de tribunal sau de procuror. Dreptul de apărare este garantat în tot cursul procesului”*².

Această prevedere a articolul 31 din Constituția RSR crea dreptul cetățeanului de a i se proba vinovăția sau nevinovăția în cadrul unui proces, iar procedurile judiciare în asemenea cazuri erau reglementate atât prin Codul de procedură penală, cât și prin proceduri special, care, dacă erau respectate, garantau îndeplinirea corectă a actului de justiție.³

2. POSIBILITATEA ȘI INTERDICȚIILE ORGANELOR ABILITATE SĂ UTILIZEZE ARMAMENTUL DE FOC

În timpul evenimentelor din decembrie 1989, organele de miliție, securitate și armată au făcut uz de armamentul din dotare în altercațiile cu manifestanții. Potrivit legilor aflate în vigoare la data respectivă se putea face uz de foc doar în cazul protejării ordinii de drept și a valorilor sociale și numai în situațiile strict reglementate prin dispozițiile Decretului nr. 367/1971, privind regimul armelor, munițiilor și materiilor explosive⁴.

Art. 36 stipulează clar că” *persoanele care sunt dotate cu arme de foc, pot face uz de armă, pentru îndeplinirea sarcinilor de serviciu sau a misiunilor militare, numai dacă este absolute necesar și dacă folosirea altor mijloace de împiedicare sau constrângere nu este posibilă, în următoarele condiții:*

a) *Împotriva acelor care atacă prin surprindere pe cei aflați în serviciul de gardă, escortă, pază sau securitate, precum și împotriva celor care, prin actul săvârșit prin surprindere, pun în pericol grav obiectivul păzit;*

b) *Împotriva persoanelor care pătrund sau ies, în mod ilegal în sau din perimetrele sau zonele păzite, stabilite în consemn;*

c) *Pentru imobilizarea sau reținerea infractorilor care ripostează sau încearcă să riposteze cu arme sau cu orice alte obiecte care pot pune în pericol viața ori integritatea corporală;*

d) *Pentru a împiedica fuga de sub escortă sau evadarea celor aflați în stare legală de reținere sau deținere;*

e) *Pentru imobilizarea infractorilor care, după comiterea unor infracțiuni grave, încearcă să fugă, iar rămânerea lor în stare de libertate ar crea un pericol deosebit de grav.”*⁵

Art. 37 prevede că în cazurile prevăzute la art. 36 lit. b), d) și e) se va face uz de armă numai după ce s-a făcut somație legală care se face prin cuvântul “*stai*”. În cazul în care cel

---

² Constituția Republicii Socialiste România din 1965, art. 31

³ Parchetul de pe langa Curtea Suprema de Justitie, sectia Parchetelor Militare, dosar Nr. 55/P/1993, rechizitoriu intocmit de generalul de brigada magistrat Dan Voinea, p. 165

⁴ *ibidem*

⁵ Art. 36, Decretul nr. 367/1971

somat nu răspunde primului avertisment atunci se somează din nou, folosindu-se cuvintele “*stai că trag*”, urmând a fi fost cu foc de avertisment în plan vertical. Numai după ce acești pași au fost întreprinși, iar cel somat nu răspunde avertismentelor, se poate face uz de foc împotriva acestuia. Nu s-au ținut cont de aceste prevederi, iar majoritatea victimelor au fost posibile doar datorită lipsei de pregătire a militarilor aflați în termen. Au fost constituite dispoziție care au fost atacate de manifestați, iar militari au omis să someze, deschizând direct focul. Avem în vedere episodul din fața Catedralei din Timișoara unde a fost deschis focul asupra manifestațiilor⁶.

3. DISPOZIȚII CONSTITUȚIONALE REFERITOARE LA APĂRAREA NAȚIONALĂ

Armata a intrat în alarmă de luptă pe data de 17 decembrie, începând cu ora 13:30. Ordinul a fost emis de Vasile Milea și nu reprezintă altceva decât un abuz al acestuia având în vedere că starea de necesitate nu era proclamată. Această acțiune poate fi catalogată ca reprezentând primul ordin grav dat la Timișoara și în același timp primul mare abuz, deoarece atât ordinul dat de Ceaușescu, cât și ordinul transmis de generalul Milea se situa în afara legii datorită faptului că nu a fost dat indicativul de luptă petru alarma parțială de luptă, iar *Starea de Necesitate* nu fusese decretată conform legii. Proclamarea reprezintă doar aspectul formal al instituirii stării de necesitate. Înainte de a proclama trebuie să existe un act de decizie. Prin urmare, pentru ca președintele să proclame starea de necesitate trebuia să folosească una din cele două căi: 1) Calea normală: convocă Consiliul Apărării, propunea și examina textul declarării stării de necesitate și îl înainta Consiliului de Stat. Acesta, având în vedere că MAN era între sesiuni, proclama starea de necesitate potrivit legii; 2) Calea de urgență: potrivit prevederilor art. 75, alin. 14 din Constituție, președintele proclamă starea de necesitate, dar numai după ce există actul juridic, adică un decret prezidențial⁷. Ceaușescu nu a respectat niciuna din aceste căi. Experții consiliului Legislativ și al Curții Constituționale au confirmat calitatea neconstituțională și ilegală a ordinelor date de N. Ceaușescu în perioada 17-20 decembrie 1989⁸. De asemenea, conform articolului 28⁹ din constituția RSR civilii aveau dreptul legal de a demonstra. De asemenea ordinul de luptă era considerat ilegal datorită faptului că Starea de Necesitate nu era proclamată la acea oră. Ordinul ilegal emis de Vasile Milea de a se trage în demonstrații a fost transmis de generalul Eftimescu, locțiitorul Șefului Marelui Stat Major, ce răspundea în mod expres de legalitatea ordinelor referitoare la indicativele de luptă, la indicativele de alarmare, alte indicative și legalitatea proclamării stării de necesitate, etc¹⁰. Prin indicativul “*Radu cel Frumos*” s-a alarmat ilegal întreaga armată romană, iar acesta putea produce efecte numai în cazul declanșării prin surprindere a unui atac armat al unei armate străine. În cazul de față observăm că singura condiție, care permitea emiterea unui asemenea ordin de luptă, lipsea.

---

⁶ A se vedea Marcau Flavius-Cristian, *Revoluția din Decembrie 1989*, Academica Brancusi, Targu-Jiu, 2011

⁷ Alex Mihai Stoenescu, *Interviuri despre Revoluție*, pp. 73-74

⁸ *Ibidem*, p. 75; Marcau Flavius-Cristian, *Revoluția din Decembrie 1989*, Academica Brancusi, Targu-Jiu, 2011, pp. 45-46

⁹ Constituției RSR art.28: “*cetățenilor RSR li se garantează libertatea cuvântului, a presei, a întrunirilor, a mitingurilor și a demonstrațiilor*”

¹⁰ Flavius Cristian MĂRCĂU și Mihaela Andreea CIOREI, „Cadrul legislativ în decembrie 1989”, în volumul de publicări „*Lege Sapere Aude!*”, ediția a II-a , sesiune internațională de comunicări științifice studențești, editura Academica Brâncuși, 2010, paginile 214 – 221

Una dintre probleme esențiale gravitează în jurul faptului că cei care se aflau la comanda garnizoanelor și unităților militare, aveau cunoștință despre ilegalitatea ordinului având în vedere că art. 28 din Constituția RSR prevedea foarte clar ca: *“cetățenilor RSR li se garantează libertatea cuvântului, a presei, a întrunirilor, a mitingurilor și a demonstrațiilor”*.

Conform Constituției erau stipulate foarte clar îndatoririle armate: 1) art. 40 stabilea că *“serviciul militar în rândul forțelor armate este obligatoriu și constituie o datorie de onoare a fiecărui cetățean”*, iar art. 41 precizează scopul: *“apărarea patriei este datoria sfântă a fiecărui cetățean al R.S. România”*; 2) În titlul II al Constituției erau enumerate organele supreme ale puterii de stat și atribuțiile funcționale ale fiecăruia dintre acestea: Marea Adunare Națională – unicul organ legiuitor (art. 42); Consiliul de Stat – organ cu activitate permanentă, subordonat M.Ap. N (art. 62); Președintele R.S. România – șef al statului și reprezentant al puterii de stat în relațiile interne și internaționale ale țării (art. 71). Fiecare dintre aceste organe ale puterii supreme de stat avea, printre altele, competent în domeniul apărării naționale. Astfel, printre atribuțiile Marii Adunări Naționale se aflau: 1) Proclamarea, în interesul apărării țării, a ordinii publice sau a securității statului, a Stării de Necesitate, în unele localități sau pe întreg teritoriul țării (art. 43, pct. 21); 2) Declararea mobilizării parțiale sau generale (art. 43, pct. 22); 3) Declararea stării de război: *“starea de război poate fi declarată numai în cazul unei agresiuni armate împotriva R.S. România, sau împotriva unui alt stat față de care R.S. România are obligații de apărare mutual asumate prin tratate internaționale, dacă s-a produs situația pentru care obligația de declarare a stării de război este statornicită”* (art. 43, pct. 23). Consiliul de Stat avea ca atribuții să declare, în caz de urgent, mobilizarea generală sau parțială (art. 64, pct. 7); 2) Să declare, în caz de urgență, starea de război (art. 64, pct. 8). Președintele R.S. România era de drept Președinte al Consiliului de Stat (art. 66), Comandant Suprem al Forțelor Armate și Președinte al Consiliului Apărării (art. 74). În îndeplinirea atribuțiilor sale, Președintele emite decrete și decizii. Este de remarcat că, declararea stării de necesitate era atributul obișnuit al M.A.N și în “caz de urgent”, al Președintelui, Consiliul de Stat neavând o asemenea atribuție¹¹.

Menționăm că prin decret prezidențial nu se puteau stabili reglementări primare, iar normele prevăzute de către acesta aveau obligația de a fi conforme cu legea. De la data proclamării stării de necesitate și până la ridicarea acesteia, se aplicau norme juridice speciale adoptate de Marea Adunare națională sau Consiliul de Stat¹². De aici rezultă că, decretul prezidențial nu putea modifica sau complete legea și cu atât mai mult nu putea elabora norme primare. Deci, nu era izvor de drept.¹³

CONCLUZII

În primul rând trebuie înțeles și subliniat că demonstrațiile din decembrie 1989 contra regimului comunist de tip totalitar nu se încadrau, conform legislației în vigoare, în sfera motivelor care permiteau declararea stării de necesitate prin decret prezidențial. Nu există niciun

---

¹¹ Parchetul de pe langa Curtea Suprema de Justitie, sectia Parchetelor Militare, dosar Nr. 55/P/1993, rechizitoriu întocmit de generalul de brigada magistrat Dan Voinea, p. 169; Flavius Cristian MĂRCĂU și Mihaela Andreea CIOREI, „Cadru legislativ în decembrie 1989”, în volumul de publicări „Lege Sapere Aude!”, ediția a II-a, sesiune internațională de comunicări științifice studențești, editura Academica Brâncuși, 2010, paginile 214 – 221

¹² Acest reglementare a fost stabilita prin Decretul nr. 130/1974, art. 21

¹³ Parchetul de pe langa Curtea Suprema de Justitie, seitia Parchetelor Militare, dosar Nr. 55/P/1993, rechizitoriu întocmit de generalul de brigada magistrat Dan Voinea, p. 169

pericol iminent, nici măcar la nivel declarativ, asupra statului venit din partea unor armate străine.

În acel moment legislația nu prevedea permiterea reprimării, iar actul prezidențial, după cum am demonstrat anterior, nu era izvor de drept. Având în vedere acest lucru, înțelegem că o lege nouă nu putea fi creată ci doar aplicată o lege existent (nicio lege nu făcea referire la reprimare) - se permitea doar luarea unor măsuri prin individualizarea faptei și a făptuitorului, în cadrul unor proceduri stricte¹⁴.

BIBLIOGRAFIE

1. CSJ, SPM, Sinteza aspectelor rezultate din anchetele efectuate de Parchetul Militar in perioada 1989
2. Parchetul de pe langa Curtea Suprema de Justitie, secita Parchetelor Militare, dosar Nr. 55/P/1993, rechizitoriu intocmit de generalul de brigada magistrat Dan Voinea;
3. Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat in Romania vol.4, partea II*, Bucuresti: Rao, 2005;
4. Eleodor Focseanu, *Istoria constitutională a Romaniei 1859-1991*, Humanitas, Bucuresti, 1998;
5. Marcau Flavius-Cristian, *Revoluția din decembrie 1989*, Academica Brancusi, Targu-Jiu, 2011
6. Mărcău Flavius Cristian, Mihaela Andreea Ciorei, *Cadrul legislativ în decembrie 1989*, în volumul de publicări „Lege Sapere Aude!”, ediția a II-a , sesiune internațională de comunicări științifice studențești, editura Academica Brâncuși, 2010, paginile 214 – 221
7. Muraru Ioan, Ianu Gheorghe – “*Constitutiile Romane*”, Actami, Bucuresti, 2000;
8. Neagoe Stelian – “*Istoria politica a Romaniei*”, Noua Alternativa, Bucuresti, 1996.

---

¹⁴ *Ibidem* 172